

บทที่ 6

บทสรุป

อำนาจท้องถิ่นในบริเวณลุ่มแม่น้ำบางปะกงและชายฝั่งทะเลตะวันออกมีลักษณะการดำรงอยู่ที่โดดเด่นในแต่ละช่วงเวลา มีการปรับตัวภายใต้ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของอำนาจท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงไป

อำนาจท้องถิ่นมีการปรับตัวให้สัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมดังนี้คือ

อำนาจท้องถิ่นในบริเวณลุ่มแม่น้ำบางปะกงและชายฝั่งทะเลตะวันออกที่ดำรงอยู่ในรูปแบบจารีตได้สร้างความเข้มแข็งในการเป็นผู้นำท้องถิ่นที่มีลักษณะพิเศษ คือ การมีกำลังความเข้มแข็ง สร้างระบบความคุ้มครองด้วยการป็นผู้นำทำหน้าที่ปกป้องชาวบ้านและลูกน้องหรือบริวาร มีการสร้างฐานะของตนเองขึ้นเพื่อให้เกิดการยอมรับในสังคมหมู่บ้าน เช่น การเป็นครูอาจารย์ ดำรงอยู่ในรากฐานความสัมพันธ์แบบเครือญาติหรือเพื่อนพ้อง เพราะฉะนั้นการดำรงอยู่ของกลุ่มอำนาจท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นนักเลง โจรหรือเสือ ล้วนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การพยายามสร้างความสัมพันธ์กับลูกน้องหรือบริวารและผู้คนภายในหมู่บ้านเพื่อการมีถิ่นฐานเป็นเครื่องปกป้องอำนาจท้องถิ่นเหล่านี้รับรู้ถึงการดำรงชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นที่มีความจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยบุคคลที่สามารถให้ความปลอดภัยในการดำรงชีพ อำนาจท้องถิ่นจึงพยายามแสดงบทบาทดังกล่าว ดังนั้นอำนาจท้องถิ่นจึงดำรงอยู่อย่างมีความสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่นได้ไม่มากนัก ในขณะที่เป้าหมายหลักของอำนาจท้องถิ่นแต่ละกลุ่ม คือ การแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเมื่อเกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจในท้องถิ่น อำนาจท้องถิ่นจึงพยายามเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ แต่เนื่องจากในรัฐแบบจารีตกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐที่ลงสู่ท้องถิ่นยังมีน้อย รวมถึงอำนาจท้องถิ่นมีขอบเขตจำกัดในการสร้างความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐ จึงส่งผลให้อำนาจท้องถิ่นเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ได้ไม่มากนัก สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อระดับความสามารถทางเศรษฐกิจของอำนาจท้องถิ่น

อำนาจท้องถิ่นในบริเวณลุ่มแม่น้ำบางปะกงและชายฝั่งทะเลตะวันออกที่ดำรงอยู่ในรัฐสมบูรณาญาสิทธิภายใต้กลไกแห่งอำนาจรัฐที่เข้ามาควบคุมและดูแลท้องถิ่นอย่างใกล้ชิดมากขึ้น โดยรัฐจัดการปกครองในระดับท้องถิ่นให้เข้ามาอยู่ภายใต้สายการบังคับบัญชาของส่วนกลาง กลุ่มอำนาจท้องถิ่นต่างแสวงหารูปแบบในการดำรงอยู่ เพราะรู้ว่าอำนาจของกฎหมายสามารถคุกคามตนเองได้ตลอดเวลา อำนาจท้องถิ่นส่วนหนึ่งจึงเข้าไปสู่อำนาจในระบบราชการและสร้าง

ความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐ แต่อำนาจท้องถิ่นอีกส่วนหนึ่งก็มีวิธีการปกป้องฐานะของตนเองโดยอาศัยรูปแบบพื้นฐานด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับผู้คนในท้องถิ่นเป็นเครื่องปกป้อง และดำรงฐานะที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของตนในหมู่บ้าน เช่น ความเป็นครูอาจารย์ทางไสยศาสตร์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการหลงเหลืออยู่ของลักษณะอำนาจพิเศษเหนือธรรมชาติของอำนาจท้องถิ่นในรัฐแบบจารีต โดยที่รัฐสมบูรณาญาสิทธิไม่สามารรถทลายกรอบความคิดหรือความเชื่อของคนในท้องถิ่น จึงทำให้ลักษณะอำนาจท้องถิ่นเหล่านี้ดำรงอยู่ได้ถึงแม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจท้องถิ่นและชาวบ้านส่วนหนึ่งถูกระทบด้วยอำนาจการปกครองของรัฐที่ขยายเข้ามาควบคุมดูแลปกครองท้องถิ่นมากขึ้นก็ตาม ในขณะที่อำนาจท้องถิ่นยังคงรับรู้ดีว่าการมีฐานะทางเศรษฐกิจเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างเครือข่ายทางการเมืองและความเหนือกว่าผู้อื่น จึงพยายามสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจภายใต้การขยายตัวของเศรษฐกิจในท้องถิ่นและการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐลงสู่ท้องถิ่นในระดับที่กว้างขึ้น การขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐลงสู่ท้องถิ่น ส่งผลให้อำนาจท้องถิ่นสร้างฐานอำนาจทางเศรษฐกิจโดยอาศัยช่องว่างการปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิที่รัฐไม่สามารถปลูกฝังอุดมการณ์ของการปกครองในระบบราชการให้เกิดขึ้นแก่ข้าราชการได้อย่างลึกซึ้งและทั่วถึง จึงทำให้กลุ่มอำนาจท้องถิ่นสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการแสวงหาผลประโยชน์ โดยอาศัยช่องว่างในระบบราชการสร้างความสัมพันธ์กับข้าราชการอย่างเป็นเครือข่ายเพื่อนำมาใช้สร้างและปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนเอง ด้วยเหตุนี้อำนาจท้องถิ่นจึงมีพัฒนาการในการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่กระนั้น โอกาสของการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ไม่เอื้ออำนวยเนื่องจากแหล่งเงินทุนยังไม่เติบโตและกระจายสู่ท้องถิ่นอย่างทั่วถึง จึงทำให้กลุ่มอำนาจท้องถิ่นไม่สามารถเติบโตและมีศักยภาพทางเศรษฐกิจในการเข้าไปผูกขาดและควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น

อำนาจท้องถิ่นในบริเวณลุ่มแม่น้ำบางปะกงและชายฝั่งทะเลตะวันออกที่ดำรงอยู่ภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยได้สร้างเครือข่ายทางการเมืองในลักษณะที่เข้าไปมีความสัมพันธ์กับอำนาจทางการเมืองในระดับประเทศ และเป็นฐานเสียงหรือหัวคะแนนให้แก่ นักการเมือง รวมถึงเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภายใต้การเมืองที่พัฒนาขึ้นในระบบการเลือกตั้ง โดยอำนาจท้องถิ่นสามารถนำอำนาจเหล่านี้มาเกื้อหนุนฐานอำนาจทางเศรษฐกิจของตนได้สำเร็จ อำนาจท้องถิ่นจึงได้พัฒนาสู่ความเป็นเจ้าพ่อภาคตะวันออก แต่การปกครองในระบบประชาธิปไตยที่เกิดการขยายตัวของระบบทุนนิยมและเปิดโอกาสให้กลุ่มอำนาจท้องถิ่นแสวงหาช่องทางในการพัฒนาขีดความสามารถทางเศรษฐกิจที่รัฐไม่เข้าไปควบคุมการผลิตของภาคเอกชน ส่งผลให้เจ้าพ่อภาคตะวันออกส่วนหนึ่งอาศัยช่องว่างดังกล่าวแสวงหาและปกป้องผลประโยชน์

โดยใช้ความรุนแรง รูปแบบหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงคือ การเกิด "ค่ายนรก" ในทศวรรษ 2490 ซึ่งเป็นอาณาบริเวณที่เจ้าพ่อภาคตะวันออกเฉียงใต้ประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น ไร่ อ้อย ไร่มันสำปะหลัง โรงงานผลิตน้ำตาล แป้งมันสำปะหลัง โรงเลื่อย เป็นต้น เจ้าพ่อใช้ความรุนแรงควบคุมดูแลการผลิตในอุตสาหกรรมโดยใช้อาวุธและมือปืนควบคุมคนงาน การใช้อำนาจของเจ้าพ่อภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่มีลักษณะของนายทุนที่กดขี่ลูกจ้างเช่นนี้ ถือว่าเป็นรูปแบบการใช้อำนาจความรุนแรงของเจ้าพ่อภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่มีลักษณะโดดเด่นและแตกต่างจากเจ้าพ่อในภาคอื่น ๆ ต่อมาเจ้าพ่อภาคตะวันออกเฉียงใต้พัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจของตนในระดับสูงมาก โดยสามารถเข้าไปผูกขาดธุรกิจในท้องถิ่นและขยายการผูกขาดธุรกิจหลายประเภทในระดับภูมิภาค

จะเห็นได้ว่า กลุ่มอำนาจท้องถิ่นในบริเวณลุ่มแม่น้ำบางปะกงและชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงใต้มีการดำรงอยู่ด้วยการปรับตัวให้สัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเศรษฐกิจอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นอำนาจท้องถิ่นที่ไม่อ่อนแอและมีพัฒนาการยาวนานกว่าอำนาจรัฐ โดยเฉพาะความสามารถในการปรับตัวของอำนาจท้องถิ่นแต่ละกลุ่มในบริเวณลุ่มแม่น้ำบางปะกงและชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงใต้ต่อมาได้พัฒนาศักยภาพทางอำนาจและเศรษฐกิจสู่ความเป็นเจ้าพ่อภาคตะวันออกเฉียง

จากผลการศึกษาของผู้เขียนประการหนึ่งพบว่า ลักษณะของ "เจ้าพ่อภาคตะวันออกเฉียงใต้" เป็นผู้ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจไม่ได้ปรากฏอยู่ในกลุ่มอำนาจท้องถิ่นในรัฐแบบจารีตและรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ดังเช่นที่งานวิจัยชิ้นอื่นทำการศึกษาไว้ อาทิ ในงานวิจัยเรื่อง "บทบาทของ "เจ้าพ่อ" ในการเมืองไทย พ.ศ.2517 - 2535" ของสินธุ์ชัย สุกรทรัพย์ เสนอว่า "เจ้าพ่อ" ก่อกำเนิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยก่อนการปฏิรูปการปกครอง พ.ศ.2435 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่อำนาจท้องถิ่นเติบโตและดำรงอยู่อย่างอิสระจากอำนาจรัฐส่วนกลาง อำนาจท้องถิ่นแบบ "เจ้าพ่อ" จึงดำรงอยู่อย่างมีอิทธิพลในท้องถิ่น ในลักษณะของ "โจร" "เสือ" "นักเลง" "อั้งยี่" ฯลฯ กลุ่มคนเหล่านี้มีอำนาจแบบนักเลงได้แก่ วัฒนธรรมและบุคลิกภาพเชิงอำนาจแบบนักเลงที่มีลักษณะรุนแรง ลักษณะอำนาจแบบนักเลงเป็นต้นกำเนิดและพัฒนาการที่แท้จริงของอำนาจท้องถิ่นแบบ "เจ้าพ่อ"

จากการศึกษาของผู้เขียนพบว่า ลักษณะการเกิดขึ้นของ "เจ้าพ่อภาคตะวันออกเฉียงใต้" ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในปรากฏการณ์การเกิดเจ้าพ่อในสังคมไทย เป็นภาพสะท้อนของเจ้าพ่อที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจและมีการใช้ความรุนแรงในระดับสูง ด้วยการใช้อาวุธและมือปืนในการแสวงหาและปกป้องผลประโยชน์ โดยที่การดำรงอยู่ของ โจร หรือ เสือ นักเลง ในรัฐแบบจารีตและอำนาจแบบนักเลงไม่สามารถสะท้อนภาพอำนาจท้องถิ่นแบบเจ้าพ่อที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจได้อย่างชัดเจน เนื่องจากการใช้อำนาจแบบนักเลงเป็นเพียงการใช้กำลังธรรมดาที่ไม่มีระดับความรุนแรงอย่างเพียงพอที่สามารถสร้างและคุ้มกันผลประโยชน์ขนาดใหญ่ที่เจ้าพ่อครอบครองได้ เช่น การ

ประกอบอุตสาหกรรม การดำเนินธุรกิจผิดกฎหมาย รวมทั้ง โจรหรือเสือ นักเลง ที่ดำรงอยู่ในรัฐแบบจารีตไม่มีสถานะเป็นเจ้าของเพราะไม่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจในระดับที่สามารถผูกขาดกิจกรรมในท้องถิ่น ซึ่งในช่วงเวลาก่อนการปฏิรูปการปกครอง พ.ศ.2435 ระบบทุนนิยมของไทยยังไม่เติบโตถึงขั้นที่ทำให้อำนาจท้องถิ่นพัฒนาเป็นเจ้าพ่อได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องแหล่งเงินทุนและระบบทุนนิยมของไทยยังไม่เติบโตถึงขั้นที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการผลิตและเกิดการแข่งขันทางการผลิตในระดับสูง ที่พึ่งพาเทคโนโลยีและแรงงานเป็นจำนวนมาก ที่สามารถเอื้ออำนวยให้เกิดอำนาจท้องถิ่นแบบเจ้าพ่อ แต่กระนั้น จากการศึกษาของผู้เขียนพบว่า กลุ่มอำนาจท้องถิ่นในลักษณะของโจรหรือเสือ นักเลง ก็ไม่ได้ถูกตัดขาดออกไปจากเจ้าพ่อโดยสิ้นเชิง เนื่องจากการศึกษาพบว่า อำนาจท้องถิ่นในบริเวณลุ่มแม่น้ำบางปะกงและชายฝั่งทะเลตะวันออกที่ดำรงอยู่ด้วยการเป็นโจร หรือ เสือ ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มเจ้าพ่อ โดยเข้าไปเป็นสมุนให้แก่หลงจู๊ที่เติบโตเป็นเจ้าพ่อภาคตะวันออกในเวลาต่อมา รวมทั้งนักเลงบางกลุ่มก็เข้าไปมีความสัมพันธ์และมีพัฒนาการเติบโตเป็นเจ้าพ่อภาคตะวันออกในเวลาต่อมาด้วยเช่นกัน อาทิ หลงจู๊ไชหรือวินัย เนื่องจางค์ หลงจู๊เกียงหรือนายเกียง จิ้งประเสริฐ

ในงานวิจัยชิ้นนี้จึงสรุปความหมายของ"เจ้าพ่อภาคตะวันออก" ไว้ว่า "เจ้าพ่อภาคตะวันออก"เป็นบุคคลที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่สามารถเข้าไปผูกขาดธุรกิจบางประเภทในท้องถิ่นหรือสามารถขยายการผูกขาดธุรกิจออกไปสู่ระดับภูมิภาค และอาศัยความรุนแรงในระดับสูงด้วยการพึ่งพาอาวุธและมือปืนเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม นอกจากนี้ยังเข้าไปมีความสัมพันธ์กับอำนาจรัฐและเข้าสู่อำนาจทางการเมือง เช่น การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กลุ่มเจ้าพ่อภาคตะวันออกเหล่านี้คือหลงจู๊ส่วนหนึ่งที่เติบโตขึ้นในทศวรรษ 2490 เช่น หลงจู๊เกียงหรือนายเกียง จิ้งประเสริฐ หลงจู๊ไชหรือวินัย เนื่องจางค์ และอำนาจท้องถิ่นส่วนหนึ่งที่เติบโตขึ้นในทศวรรษ 2510 เช่น เสี้ยจิว หรือ นายจุมพล สุขภารังษี